

УДК: 94(73)"19"

К. А. Колеснікова

**РІЧАРД МІЛХАУЗ НІКСОН:
ШЛЯХ ДО ПРЕЗИДЕНТСЬКОГО КРИСЛА**

Під час написання даної статті було розглянуто питання особистості 37-ого президента Сполучених Штатів Америки Річарда Мілхауза Ніксона. Неоднозначність в оцінці його діяльності та особистості самого президента нашоєхує на необхідність об'єктивного вивчення цієї проблеми. Автор у своїй роботі прослідив шлях становлення Р. Ніксона, як політика та зробив спробу продемонструвати рівень його підготовленості для виконання президентських зобов'язань. За головну мету під час написання цієї статті ми ставили спробу розвінчати міф про невідповідність та відсутність необхідних навичок у Річарда Ніксона для отримання посади президента Сполучених Штатів. Теоретико-методологічну основу дослідження складають загальнонаукові принципи об'єктивності, історизму, багатофакторності та цілісності. Таким чином, у результаті дослідження був зроблений висновок, що на момент приходу до влади у 1969 р. навички Р. Ніксона ні в кого не викликали сумнівів. Популярність та значний досвід у політичних справах дозволили Річарду Ніксону зайняти місце голови Білого Дому.

Ключові слова: Річард Ніксон, Америка, Білий Дім, президентські вибори.

Кожна країна за час свого існування проходить періоди трансформації та адаптації до реальній оточуючого світу. Від того як швидко правлячі кола держави зрозуміють, що їх політика чи внутрішній устрій не відповідають тенденціям часто залежить її місце на міжнародній арені, а інколи й саме існування. За цих обставин стає зрозумілим, що здібності людини, яка приймає остаточне рішення, мають не аби яке значення. Між політичним курсом тієї чи іншої країни та особистістю її лідера можна провести аналогію, це дасть нам змогу зрозумі-

ти підґрунття деяких незрозумілих на перший погляд політичних кроків.

Потужність вплив окремої особистості на політику цілої держави залежить від багатьох чинників. Одним з яких є підтримка серед населення та уряду. Той же чинник впливає й на оцінку діяльності будь-якого очільника. Яскравим прикладом суб'єктивності при розгляді досягнень на посту президента є роки правління Річарда Мілхауза Ніксона (1969-1974 рр.).

Прагматичний, кмітливий, обачливий політик вже на протязі 30 років залишається «паршивою вівцею» на політичному Олімпі Сполучених Штатів Америки. Його обличчя стало уособлення підкупності, лицемірства, байдужості до інтересів власної країни. Але час минає і стає очевидним той факт, що об'єктивного вивчення діяльності Ніксона на чолі Білого Дому проведено так і не було. Внесок 37-ого президента у сьогодишню могутність Америки залишається невизнаним. За цих обставин виникає потреба у ґрунтовному та незаангажованому розгляді цього питання.

Під час опрацювання даного теми нами були використані мемуари Р. М. Ніксона [10; 11] та ціла низка робіт інших дослідників, що займались вивченням біографії та діяльності Ніксона [3; 5; 6; 9] та інш.

За головну мету під час написання цієї статті ми ставили спробу розвінчати міф про невідповідність та відсутність необхідних навичок у Річарда Ніксона для отримання посади президента Сполучених Штатів.

На виборах 1968 р., після практично десяти років правління демократів,

перемогу здобув представник республіканської партії Річард Мілхауз Ніксон. Оцінка його особи носить неоднозначний характер, він єдиний, на сьогоднішній день, американський політик, обраний на два терміни віце-президентом, а згодом й на два терміни президентом. Так само Ніксон є єдиним, за всю історію США президентом, що пішов у відставку до закінчення строку дії його повноважень. Радикальність його висловлювань на посту конгресмена, скандал напередодні виборів 1952 р., після яких він зайняв пост віце-президента і скандальна відставка з поста президента затьмарили значимість проведених ним реформ і змін у внутрішній і зовнішній політиці Америки, зменшивши визнання вагомості тієї ролі, яку він зіграв в той непростий період розвитку Сполучених Штатів Америки.

Річард М. Ніксон народився 9 січня 1913 р. у м. Йорба-Лінда, штат Каліфорнія. Характеризуючи своє дитинство він використав вислів Д. Ейзенхауера: «Ми були бідні, проте краса полягала в тому, що ми не розуміли цього» [3, с. 12]. Зростаючи у багатодітній сім'ї майже весь вільний час хлопчик проводив у магазині батька допомагаючи йому у роботі. Скрутне фінансове становище не дозволило Річарду прийняти запрошення Гарвардського університету та закінчити там навчання.

У 1934 р. Річард виграв стипендію Юридичного інституту Дюка, який закінчив через три роки третім у своєму випуску. Його товариші зазначали, що у той час Р. Ніксон приділяв багато часу дебатам, вступаючи у палкі суперечки не боячись висловлював думку, яка суперечила більшості. Так, наприклад, він неодноразово критикував славетний «новий курс» Ф. Рузвельта.

У 1938 р. майбутній президент зустрів Тельму Райан, вчительку провінційної школи, яка через два роки при-

йняла його пропозицію про заміжжя. Відразу після вступу Америки у Другу світову війну подружжя у січні 1942 р. переїхало до м. Вашингтон, де Ніксон отримав місце в національних органах контролю цін, які незабаром здалися йому «втіленням свавілля державного втручання» [17]. Неможливо чітко відповісти на питання «чому Ніксон вступив до армії?». Можливо ним рухало почуття патріотизму, а можливо це була перша ставка на майбутню політичну кар'єру, проте з 1942 по 1946 рр. він знаходився на військовій службі, хоча у військових діях участі не приймав. Однак зазначимо, що статус державного службовця та належність до релігійної течії – квакерів, звільняла його від цього зобов'язання [6, с. 62].

Після закінчення Другої світової війни Р. Ніксон отримав пропозицію Германа Перрі, банкіра і старого друга сім'ї, стати республіканським кандидатом від 12-го каліфорнійського виборчого округу до американської палати представників. Він не тільки без вагань прийняв пропозицію, але і фінансував передвиборчу боротьбу частково із власних заощаджень, хоча демократ, який займав цю посаду, вважався фаворитом. Розпалювання страху перед комуністами, яким республіканці хотіли виграти вибори в Конгресі в 1946 р., окупилося і для Ніксона. Вже 1 січня 1946 р. Річард анулював контракт з ВМС США і успішно обійшов на виборах Дж. Ворхіса з перевагою в 15 592 голоси [2, с. 9]. З цього моменту почалася політична кар'єра Річарда Мілхауза Ніксона.

37-й президент Америки представив собою тип політика, що тонко відчував найменші зміни у політичних колах, що давало йому змогу ніколи не втрачаючи шансу поліпшити своє положення. Вихід Ніксона на політичну арену був здебільшого пов'язаний з розпалюванням антикомуністичної про-

паганди в країні. Молодий конгресмен не був фанатичним антикомуністом, але рішуче виступав за внутрішнє та зовнішньополітичне стримування комунізму, а також за план Маршалла, який відкидало багато консервативних республіканців. Перш за все він зрозумів, що страх перед комуністичним проникненням можна чудово використати на свою користь, і членство у Комітеті палати представників із розслідування антиамериканської діяльності надавало ідеальне підґрунтя для діяльності.

Сенсаційне розслідування проти Елджера Хісса, колишнього високопоставленого дипломата і президента Фонду Карнегі, якого один з колишніх комуністів звинувачував у тому, що той належить до Комуністичної партії США і займається шпигунством на користь Радянського Союзу, зробило Ніксона восени 1948 р. відомим у всій країні. Справа Хісса перетворила Річарда Ніксона в політика національного масштабу і зробило його назавжди смертельним ворогом лібералів. Війну республіканця проти Хісса ліберали сприйняли як війну проти рузвельтівського «нового курсу», оскільки останній був одним з найближчих до Рузвельта співробітників Держдепартаменту. Саме він супроводжував президента на Ялтинську конференцію і стояв біля витоків створення ООН та уособлював політику 32-ого президента Америки. Ліберали не пробачили Р. Ніксону цього, і він став постійною мішенню їх нападів: коли був сенатором у 1951-1953 рр., коли був віце-президентом 1953-1961 рр., і коли був кандидатом у президенти в 1960 і 1968 рр., та навіть коли в 1969 р. став президентом. Вони зробили все можливе, щоб Ніксон програв президентські вибори в 1960 р. і вибори на пост губернатора Каліфорнії в 1962 р. Вони ж сприяли тому, що «третьорозрядний взлом» перетворився на Вотергейтський скан-

дал і призвів до відставки президента. Втім, і сам президент сприяв цьому.

Сам Ніксон так оцінював цей процес: «Справа Хісса принісла мені всенародну славу. Але це також дає залишок ворожнечі та ненависті по відношенню до мене – не тільки серед комуністів, але і серед істотних сегментів преси та інтелектуальному співтоваристві – ворожість, яка залишається навіть сьогодні, через десять років після того як Верховний суд США підтримав засудження шпигуна» [12, с. 124].

Спритне маніпулювання уявленнями звичайних американців про агресивного «соціалістичного гіганта» відкрило йому шлях спочатку до Палати представників, в яку він був пізніше переобраний у 1948 р., а з 1950 по 1953 рр. і до Конгресу, як сенатора від штату Каліфорнія.

Під час виборчої кампанії у Конгрес один з прихильників його опонента писав: «Він [Ніксон] проголосив неймовірну промову. Він один з найрозумніших ораторів яких я коли не будь чув. Питання щодо законопроекту «Mundt-Nixon» (законопроект, що являв собою реєстраційний біль, був запропонований у 1948 р. та мав зобов'язати усіх членів Комуністичної партії США реєструватися у генеральному прокурора штату де вони проживають) [16], його поглядів та проблем міжнародного комунізму були саме те на що він розраховував. Справді, він був таким переконливим – і я можу додати, загадковим – що ті, хто прийшов байдужим були зачаровані ним, і навіть ті що прийшли вороже налаштованими почали сумніватися... Якщо він хоча б наполовину такий переконливий, який він був тут, то ви отримали грізного опонента» [10, с. 549-50]. Незважаючи на те, що більшість вважала, що Ніксон зміг переобратися на пост конгресмена лише завдяки брудній тактиці виборчої кампа-

нії, перемога принесла йому не тільки збільшення престижу в Республіканській партії і серед консерваторів в цілому, але й сформувала основу для його репутації як безпринципного борця.

На посаді конгресмена майбутній президент не відходив від тез своєї антикомуністичної платформи. Перебуваючи на службі в комітеті з праці та освіти, а також будучи членом комісії з розслідування антиамериканської діяльності, він зробив все можливе для забезпечення продуктивної дії закону Тафта-Хартлі, спрямованого на обмеження повноважень профспілок, і так само активно підтримував набираючий силу рух «маккартизму».

Навіть місце в Сенаті Сполучених Штатів, не могло повною мірою задовольнити амбітного каліфорнійця. У 1951 р. він розпочав національний тур, який складався з 49 промов у 22 штатах Америки. Ця подорож зміцнила його вже зростаючу популярність серед республіканців, та незабаром він був визнаний одним з найпопулярніших членів партії [5, с. 225]. Під час цих виступів, Ніксон також показав свою спритність у безпосередній роботі з різними фракціями всередині партії. На початку 1950-х рр., республіканська партія була розділена між консервативним крилом партії, відомим як «стара гвардія», яку очолював сенатор Роберт Тафт, і більш ліберальним східним крилом партії, на чолі з Томасом Дьюї. Антикомунізм Ніксона був направлений до консерваторів, але його ідеї інтернаціоналізму і помірні погляди на внутрішню політику зробили його популярним серед більш ліберальної аудиторії. Ця здатність знаходити підтримку у всієї партії в майбутньому забезпечить йому міцний фундамент для політичних маневрів.

У 1952 р. електорат вже розцінював Річарда як національного кандидата у віце-президенти. Будь який республі-

канський кандидат у президенти перебував під величезним тиском та мав завжди балансувати між партійними угрупованнями, тому наявність кандидата у віце-президенти, який був би прийнятний як на Сході, так і на Середньому Заході гарантувала спокій та порозуміння в середині Республіканської партії.

Незабаром кандидатура Ніксона була висунута на пост віце-президента, але як член делегації Каліфорнії він був змушений підтримати Ерла Уорена, який був слабким кандидатом у президенти. Проте це не заважало Річарду під час поїздки членів партії до Чикаго агітувати за Д. Ейзенхауера. Прибічники Роберта Тафта, ще одного кандидата в президенти, згодом назвуть дії Ніксона як «Велике пограбування у потязі» [6, с. 200]. Вже згодом Річард отримав місце віце-президента при Д. Ейзенхауері.

Каліфорнійський політик був, здебільшого, ідеальним партнером для генерала. Останній зазначав, що йому потрібен хтось, хто «був би молодий, енергійний, готовий навчатися та з доброю репутацією» [4, с. 46]. Тільки останній із критеріїв викликав значні сумніви, та найвідвертіші критики ніксоновської тактики були ліберальні демократи, які, напевно, все одно не проголосували би за республіканця.

18 вересня 1952 р., всього за два місяці після з'їзду республіканців, вибухнув скандал навколо особи майбутнього віце-президента, на першій сторінці у «New York Post» значився заголовок, «Секретний фонд Ніксона!». Газета повідомляла, що Ніксон створив «клуб мільйонерів», для оплати своїх політичних витрат. Близько семи десяти каліфорнійських бізнесменів виділили від 100 до 500 доларів кожен щоб сплатити подорожі і поштові рахунки сенатора та підготуватися до майбутньої кампанії. Демокра-

тичні лідери закликали його піти у відставку, і суспільний тиск почав набувати загрозливих форм для республіканців, спільнота вимагала розповісти правду про «таємний фонд». «Washington Post» та «New York Herald Tribune» приєдналися до заклику про відставку Ніксона. Його кандидатура була в небезпеці, перш ніж він навіть встиг почати [12, с. 78-88].

Ейзенхауер, тим часом, був дуже обережним. Він підтверджував свою віру, що його напарник був чесною людиною і що факти, виправдають його. Але кандидат у президенти не виключав можливості відставки Ніксона, зазначивши лише, що він поговорить з Річардом про ситуацію, що склалася якомога швидше. Д. Ейзенхауер пізніше повідомив пресі, що Республіканська кампанія повинна бути «прозорою та чистою». Відносини між двома таборами були напруженими з самого початку. Деякі з радників Ейзенхауера відчували себе не комфортно із каліфорнійським кандидатом, тому що вони помилково вважали його інструментом «старої гвардії», і були б більш ніж щасливі, якщо б він пішов. Зі свого боку, прихильники Річарда відчували зневагу яка надходила від людей генерала і були незадоволені тим, що він залишив віце-президента самотужки вирішувати проблеми [5, с. 281-83].

Нарешті, Ніксон вирішив спробувати все виправити, з'явившись на національному телебаченні, щоб пояснити свої дії. 23 вересня, за кілька годин до того, як вийти в ефір та вимовити «чекерську промову», він отримав дзвінок від Тома Дьюї, який пояснив, що «високопоставлені радники» генерала Ейзенхауера вирішили, що було б краще, якщо він закінчив свою промову, повідомленням про відставку. Річард був на мить приголомшений, але коли Дьюї запитав, що він збирається робити, той відповів: «Просто скажіть

їм, що я не маю ні найменшого уявлення про те, що я збираюся зробити, і якщо вони хочуть це з'ясувати, то краще щоб вони слухати мій ефір. І скажіть їм, що я теж знаю дещо про політику!» [12, с. 110]

Ніксон представив себе в якості звичайного американця, який з усіх сил намагається робити свою роботу щоб оплатити рахунки, очистити «безлад у Вашингтоні» та страждає від атак злісних ворогів. Він закінчив свою промову словами: «незалежно від подальших подій, я не здамся і продовжу свою боротьбу» [18].

Зігравши на почуттях публіки, він зміг переконати електорат у хибності всіх звинувачень і збільшити свою популярність. Однак, багато спостерігачів знайшли «чекерську промову» Ніксона відштовхуючою. Журналіст Уолтер Ліппман зазначив, що це був «найбільш принизливий досвід який моя країна коли не будь мала». Проте, майже шістдесят мільйонів людей подивилися телепередачу (кількість глядачів, що не буде перевершена, доти поки не відбудуться дебати Р. Ніксона та Дж. Кеннеді під час президентських перегонів 1960 р.), і реакція була нечуваною. Більш ніж 160 тисяч телеграм надійшло у штаб-квартиру національної Республіканської партії зі закликами до місцевих і державних партійних чиновників, залишити Ніксона у якості учасника передвиборчої кампанії [14, с. 238-49]. І це, як свідчить історія, було правильне рішення, тому що з перевагою майже в 11 % перемогу на президентських виборах 1952 р. отримали саме Дуайт Ейзенхауер та Річард Ніксон.

Хоча між президентом та його заступником так і не виникли тісні особисті відносини, віце-президент відіграв важливу роль як посередник між адміністрацією і республіканською партією. Не дивлячись на особисті відносини 34-й президент вважав, що

відмова Франкліна Рузвельта залучати віце-президента Гаррі Трумена у державні таємниці, такі як Манхеттенський проект, була небезпечною примхою, Ейзенхауер вирішив, що його власний віце-президент буде поінформований, як ніхто інший в адміністрації [5, с. 309]. Більшість президентів майже не співпрацювали зі своїми заступниками. Однак президент, з його багатим військовим досвідом, був впевнений, що Ніксон буде важливою частиною його команди, тим більше, що той мав багато політичних навичок, які були відсутні в інших ключових радників президента. Крім того, на відміну від деяких інших віце-президентів, Ніксон не був колишнім чи потенційним суперником діючого голови Білого Дому. Дуайт був, таким чином, готовий використовувати свого віце-президента для важливих завдань, а Ніксон був готовий виконувати ці завдання, тим самим отримуючи безцінний політичний досвід.

Д. Ейзенхауер інколи звертався за допомогою до Ніксона коли було потрібно вирішити якісь «делікатні» питання не привертаючи до цього офіційний Вашингтон. Так наприклад у жовтні 1953 р. Дж. Маккарті перейшов усі рамки дозволеного коли почав розслідування проникнення комунізму у американську армію. Була зроблена спроба звинуватити Р. Стівенса, секретаря штаба армії США у зв'язках з розвідкою СРСР. Президент був обурений поведінкою Маккарті та вирішив, що настав час покласти кінець його діяльності і дав доручення віце-президенту вирішити це питання.

Як пише історик Девід Ошинські, «...тільки Тафт і Ніксон, здавалося були в змозі вплинути на нього [Маккарті], але Тафт був тепер надто хворий, щоб спробувати» [13, с. 317]. Заступник президента був також одним з небагатьох людей в країні, які могли б

безпечно мати справу з «проблемою Маккарті», тому що, як Ейзенхауер висловився, «...кожен, хто береться за її вирішення, ризикує бути названим «рожевим». Дік [Ніксон] мав досвід роботи на комуністичному полі, і тому він не був би предметом критики» [11, с. 144].

Так 4 березня 1954 р. Ніксон виступив перед журналістами з промовою такого змісту: «...люди, які у минулому ефективно робили свою роботу з викриття комуністів у нашій країні тепер завдяки безрозсудним балачкам та сумнівним методам змусили нас задуматися, чи можемо ми довіряти їм так, як раніше» [19]. Хоча ім'я опального сенатора названо не було усі зрозуміли, що ера маккартизму в Америці закінчилася.

Ніксон виконував багато функцій, проте вирішальною у визначенні його місця в адміністрації, була роль міжнародного посла доброї волі, яка принесла йому найбільшу славу. У більшості випадків його візити були відзначені тільки жестами американської дружби. Поїздка каліфорнійського дипломата у 1958 р. в Аргентину на інавгурацію першого демократично обраного лідера цієї країни була одним з таких жестів. Іноді, однак, подорожі віце-президента мали більш істотну мету. Під час своєї першої поїздки за кордон, до Азії в 1953 р., Ніксон взяв із собою записку від Ейзенхауера до лідера Південної Кореї Лі Син Мана. Лист дав зрозуміти, що Сполучені Штати не підтримуватимуть південнокорейське вторгнення на північ, і віце-президент був відправлений для отримання обіцянки від Мана, що така дія не матиме місця [5, с. 322-323].

Майбутній 37-й президент Сполучених Штатів відвідав ряд країн Азії від Японії до Пакистану. Він встановив практику зустрічі зі студентами, робітниками і лідерами опозиції, а також з урядовими чиновниками. Відкри-

тість зробила його популярним в більшості з цих країн, за час цих подорожей він зацікавився цим континентом та його місцем у політиці Америки. Цей досвід створив йому в країні репутацію експерта з питань Азії, яка буде залишатися з ним протягом усього його життя. Він також побував в Австрії у 1956 р., щоб зустрітися з угорським біженцем та у Африці через рік.

Але найвідоміші поїздки Ніксона були ще попереду. Коли він вирушив до Південної Америки в 1958 р., він очікував безпрецедентний тур, який мав відволікти його від спроб діалогу з адміністрацією про скорочення податків. Він не був готовий до бурхливих антиамериканських демонстрацій, учасники яких виступали проти політики США щодо Латинської Америки. У Перу, віце-президента не пустили до університету Сан-Маркос, натовп демонстрантів скандував: «Їдь додому, Ніксон!».

У Венесуелі його зустрів вороже налаштований натовп, що почав плювати на нього, як тільки він зійшов з літака. У столиці Каракас, сцена набула насильницького характеру. Натовп оточив його машину і почав хитати вперед і назад, намагаючись перевернути її і скандували «Смерть Ніксону». захищало віце-президента всього дванадцять агентів Секретної служби, процесія була змушена чекати венесуельських військових, щоб розчистити шлях до відступу. Але до того часу, автомобіль був майже зруйнований. На цьому Ніксон завершив свій тур по Південній Америці.

Він повернувся до Вашингтона, як герой, більше 15 тис. чоловік зустрічали його в аеропорту, в тому числі президент Ейзенхауер і увесь кабінет [10, с. 185-93].

Остання подорож Ніксона за кордон принесла йому більшу популярність ніж він міг уявити. У 1959 р. він відвідав Радянський Союз, щоб від-

крити виставку США у парку Сокольники в Москві, що була частиною нової програми культурного обміну. Після того як він і радянський прем'єр Микита Хрущов відвідав виставку, вони брали участь у тривалих і іноді гарячих суперечках за змістом: капіталізм проти комунізму. Значна частина цієї дискусії була висвітлена американським телебаченням, яке передало образ віце-президента країни, що стоїть в модельній американській кухні, захищаючи американський прогрес у боротьбі з войовничо налаштованим Хрущовим. Зустріч стала відома як «Кухонні дебати». Ніксон закінчив свою поїздку тридцятьма хвилинами виступу на радянському телебаченні, що стало першим американським офіційним зверненням до Радянського Союзу у прямому ефірі. У виступі він підкреслив, що змагання між країнами є мирним, і висловив надію, що «дух Женеві» буде включати в себе більш вільний обмін інформацією.

Тоді як поїздка містила мало реального змісту, Річард показав американцям образ енергійного молодого лідера, діючого на світовій арені, – вражаючий образ, і той, який віце-президент спробує культивувати на майбутнє. Загалом, Ніксон відвідав 54 країни і зустрівся з 45 главами держав за вісім років в якості віце-президента, встановлюючи високий стандарт для своїх наступників, щоб відповідати і його противників, щоб знецінити [3, с. 258-65].

Ніксон, як віце-президент придбав настільки велику політичну вагу, що у 1960 р. ні внутрішньополітичні суперники, ні скептично налаштований Ейзенхауер не змогли перешкодити йому стати кандидатом на виборах в президенти від республіканської партії.

Вибори президента закінчилися зі незначною перевагою в 0,17 % на користь Джона Кеннеді. Однак Ніксон не кинув все, а спробував створити нову

платформу, висунувши свою кандидатуру на пост губернатора Каліфорнії. Однозначна поразка, яку він у 1962 р. зазнав проти демократичного губернатора Едмунда Брауна, здавалося, закріпила кінець його політичної кар'єри. На прес-конференції він заявив про припинення політичної діяльності. На довгий час за ним закріпилося прізвисько «постійного невдахи», в той момент він був готовий назавжди попрощатися з будь-якими політичними амбіціями. Сім'я Ніксонів переїхала в Нью-Йорк, де майбутній президент відновив адвокатську практику і на деякий час відійшов від політики. У 1962 р. вийшли в світ його мемуари, під назвою «Шість криз», в яких він спробував довести, що демократична партія вдавалася до махінацій під час передвиборної кампанії.

Не приймаючи участі в яких би то політичних акціях, Ніксон, проте, незабаром починає повертати втрачені позиції. У 1964 р. після повернення з Південного В'єтнаму він висловив повну підтримку тому, як міністр оборони Р. Макнамара веде війну. Він заявляв, що «ми повинні дотримуватися цього курсу, ми повинні виступати за нього єдиним голосом» [8, с. 278]. Не припиняв майбутній президент і антикомуністичної пропаганди в своїх заявах. Напередодні підписання договору з СРСР про нерозповсюдження ядерної зброї він продовжував переконувати громадськість у необхідності припинення спроб налагодити контакт зі Східною Європою та зосередити увагу США на інших районах світу [1, с. 229].

Незабаром, Ніксону прийшлося пошкодувати про свої заяви, цей момент настав у 1968 р., коли йому довелось доводити виборцям, що він вже не той інфантильний антикомуніст, а справжній політик, готовий йти на компроміс для вищого блага Америки і збереження миру в усьому світі.

Тим часом докорінно змінився політичний клімат в США. Ескалація війни у В'єтнамі і хвиля расистських і політично мотивованих насильств вселили в американське суспільство глибоку невпевненість. У той час як рух протесту, що радикалізувався, атакував Америку як імперіалістичний і расистський апарат придушення, маси виборців із зростаючим острахом реагували на падіння патріотизму і традицій. Для цієї мовчазної більшості Ніксон запропонував себе як людину, здатну відновити закон і порядок і з'єднати націю, що було сміливою обіцянкою з огляду на те, що мало політиків так сильно поляризували американців.

Починаючи президентську кампанію республіканський кандидат зіткнувся з цілою низкою перешкод. По-перше, він не мав політичної бази, тобто партійної організації якогось штату. «Залишивши Каліфорнію, я залишився, використовуючи політичну термінологію, людиною без своєї землі. Це був майже безпрецедентний випадок, коли лідируючий кандидат проводив серйозну кампанію на пост президента, не маючи за собою підтримки партійної машини свого штату. Нью-Йорк був володінням Нельсона Рокфеллера, і республіканська організація Нью-Йорка діяла проти мене» – скаржився Річард Ніксон [12, с. 375].

По-друге, майбутній президент не отримав допомоги з боку традиційної опори республіканської партії – істеблішменту Північного-Сходу та опирався під час боротьби за своє висунення у першу чергу на «молоді гроші» Півдня та Заходу, головним чином Техасу та Каліфорнії.

Передвиборча кампанія стала для Річарда справжньою битвою, яка проходила за умов падіння престижу демократичної партії та перспективи легкої перемоги кандидата від республіканців. У 1968 р. активізувалися

усі партійні угруповання. Найважчим, як виявилось, було перемогти у внутрішньопартійних виборах. Ніксон користувався симпатіями партійного апарату. «Саме Ніксон володіє підтримкою з боку переважної частини регулярної армії республіканців. Ніксон, який розмовляє їх мовою, Ніксон котрий завжди щедро витрачав свій час та енергію для життєво необхідної справи – поповнення партійних фондів», – писали Р. Еванс та Р. Новак [7, с. 83]. На користь кандидата Ніксона проголосувало 68 % начальників республіканських комітетів графств, це в 4 рази більше ніж за Ромні і в 20 разів більше ніж за Рокфеллера. Лідер республіканської меншості Дж. Форд збирав під знамена Річарда конгресменів-республіканців.

Проте, хоча «... лідерам республіканської партії подобався Ніксон, але ще більше їм подобалася перемога. Мета політичної боротьби – завоювання влади, і в цей багатообіцяючий рік вони не могли дозволити собі робити ставку на постійного невдачу», – писав Т. Уайт, американський журналіст і історик [15, с. 148]. Саме тому для того що б стати кандидатом у президенти від республіканської партії Ніксону усе ж таки довелося обійти Дж. Ромні, Н. Рокфеллера і Д. Хемфрі і тільки популярність серед виборців дозволила йому відстояти свою кандидатуру на пост президента.

Кампанія Річарда була організована дуже ефективно. Штаб його виборчої кампанії опирався не стільки на партійний апарат, скільки на допомогу професійних експертів з проведення політичних кампаній, пов'язаних з теле- і радіо-кампаніями, інститутами соціопитування громадської думки. «З технічної точки зору люди Ніксона були неперевершені, – писав Дж. Макджиніс, що вивчав діяльність передвиборчої машини республіканця. – Це була найкомпетентніша організація з проведення виборчої кампанії в іс-

торії республіканської партії і, мабуть, в історії усєї країні» [9, с. 131-32].

Зовнішньополітичний розділ передвиборчої платформи був витриманий у канонах відвертого антикомунізму: виборців залякували уявною «радянською загрозою». У передвиборній боротьбі майбутній президент зробив ставку на тему внутрішньої безпеки та полемізував соціальну програму Л. Джонсона з війною у В'єтнамі як джерелом інфляції і державного дефіциту. У програмі було сказано, що «... настав час зрозуміти, що не кожен міжнародний конфлікт може бути вирішений за допомогою американських наземних сил». Республіканці проголосили «програму мирного врегулювання у В'єтнамі», зокрема «деамериканізацію війни» та проведення мирних переговорів, які повинні принести «справедливий мир» [20].

У перший раз майбутній президент використовував расове питання, за допомогою «стратегії південних штатів» домагаючись голосів білого населення південних штатів, налаштованого проти продовження расової інтеграції.

Вибори 1968 р. стали для Річарда Ніксона щасливим квитком, він розумів, що в разі програшу його політичній кар'єрі прийде кінець. За щасливим, для нього, збігом обставин, Л. Джонсон відмовився виставляти свою кандидатуру на вибори так як його популярність з червня по листопад 1967 р. впала з 42 % до 23 % відповідно. Р. Кеннеді, найбільш вірогідний кандидат на місце президента загинув, демократична партія виявилася не готова до виборів. Напередодні виборів інститут Геллапа повідомив, що вперше з 1957 р. більшість американців віддало перевагу республіканській партії відповідаючи на питання: «Яка з партій найкраще зможе вирішити найбільш важкі питання, які стоять зараз перед країною?» Майбутній голова Бі-

лого Дому казав тоді: «Перед нашими очами історія восьмирічного правління демократів, по якій ми можемо вести вогонь. І це дуже вразлива мішень» [21].

На відміну від своїх попередників він не мав значної фінансової підтримки, абсолютної прихильності серед членів власної партії та на момент приходу до влади вже набув репутації брудного політика. Проте, новий президент був готовий зіткнутися з труднощами, що склалися у той час для Америки. Річард Ніксон вступав на посаду вже з розробленим чітким планом майбутніх реформ у політиці Білого Дому який був заснований на власному досвіді з питань внутрішньої та зовнішньої політики. Він став першим президентом який за для блага Америки пішов на ризик і спробував змінити формат відносин у рамках «холодної війни», розпочавши курс, що суперечив тогочасним уявленням про національні інтереси. Попереду на нього чекав довгий шлях пошуків компромісів, вирішення міжнародних проблем і необхідність розробити план дій для того, щоб зберегти позиції Америки в мінливому світі.

Література

1. Никонов В. А. От Эйзенхауэра к Никсону. Из истории республиканской партии США / В. А. Никанов. – М. : Изд-во Моск. унта, 1984. – 288 с. / Nikonov V. A. Ot Eyzenkhauera k Niksonu. Iz istorii respublikanskoj partii SShA / V. A. Nikonov. – М. : Izd-vo Mosk. un-ta. 1984. – 288s.; **2. 100** человек, которые изменили ход истории. Ричард Никсон. – М. : Изд-во: ООО «Де Агостини», 2009. – 32 с. / 100 chelovek. kotoryye izmenili khod istorii. Richard Nikson. – M.Izdatelstvo: ООО «De Agostini». 2009. – 32 s.; **3. Aitken J.** Nixon: A Life / J. Aitken. – Washington : Regnery Publishing, Inc., 1996. – 633 p.; **4. Ambrose St.** Eisenhower. Soldier, General of Army, President-Elect / St. Ambrose. – Vol. 1. – New York : Simon & Schuster, 1983. – 637 p.; **4. Ambrose St.** Nixon: The Education of a Politician, 1913-1962 /

St. Ambrose. – New York : Simon & Schuster, 1987. – 752 p.; **5. Black C.** Richard M. Nixon: A Life in Full / C. Black. – New York : Public Affairs, 2007. – 1184 p.; **6. Evans R., Novak R. D.** Nixon in the White House / R. Evans. – New York : Vintage, 1973. – 457 p.; **7. Lurie L.** The Running of Richard Nixon / L. Lurie. – N. Y. : McCann & Geoghegan, 1972. – 409 p.; **8. McGinnis J.** The Selling of the President 1968 / J. McGinnis. – N. Y. : Trident Press, 1969. – 253 p.; **9. Morris R.** Richard Milhous Nixon: The Rise of an American Politician / R. Morris. – N. Y. : Henry Holt and Company, 1990. – 1005 p.; **10. Nixon R. M.** RN: The Memoirs of Richard Nixon / R. M. Nixon. – N. Y. : Grosset & Dunlap, 1978. – 1120 p.; **11. Nixon R.** Six Crises / R. Nixon. – N. Y. : Doubleday, 1962. – 460 p.; **12. Oshinsky D. M.** A Conspiracy So Immense: The World of Joe McCarthy / D. M. Oshinsky. – N. Y. : Oxford University Press, 1983. – 597 p.; **13. Parmet H. S.** Richard Nixon and His America / H. S. Parmet. – Boston : Little, Brown and Company, 1990. – 750 p.; **14. White Th.** The making of the president 1968 / Th. White. – N. Y. : Atheneum publishers, 1969. – 459 p.; **15. Deschler's** Precedents, Volume 5. Chapter 19. The Committee of the Whole. B. The Chairman. § 7. Limitations on the Chairman's Jurisdiction. From the U.S. Government Printing Office. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/GPO-HPREC-DESCHLERS-V5/html/GPO-HPREC-DESCHLERS-V5-2-3-3.htm>; **16. Nixon** Presidential library & museum. A Student & Sailor / Nixon. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nixonlibrary.gov/thelife/astudentandsailor.php>; **17. The** American presidency project. *Richard Nixon. Address of Senator Nixon to the American People: The "Checkers Speech"*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=24485>; **18. Spartacus** Educational. American History. Cold War. Richard Nixon. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/USAnixon.htm>; **19. The** American Presidency Project. Political Party Platforms. Republican Party Platform of 1968. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=25841>; **20. U.S.** Department of state. Office

of the historian. Foreign Relations of the United States, 1969-1972. Volume I, Foundations of Foreign Policy, 1969-1972. Document 27. Address by President Nixon. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v01/d27>.

Колесникова К. А. Ричард Милхауз Никсон: путь к президентскому креслу

При написании данной статьи был рассмотрен вопрос личности 37-ого президента Соединенных Штатов Америки Ричарда Милхауз Никсона. Неоднозначность в оценке его деятельности и самого президента подталкивает нас на вывод о необходимости объективного изучения этой проблемы. Автор в своей работе проследил путь становления Никсона, как политического деятеля и сделал попытку продемонстрировать уровень его подготовленности для выполнения президентских обязанностей. Главной целью при написании этой статьи мы ставили попытку развенчать миф о несоответствии и отсутствие необходимых навыков у Ричарда Никсона для получения должности президента Соединенных Штатов. Теоретико-методологическую основу исследования составляют общенаучные принципы объективности, историзма, многофакторности и целостности. Таким образом, в результате исследования был сделан вывод, что на момент прихода к власти в 1969 г. подготовленность Никсона ни у кого не вызывала сомнений. Популярность и значительный опыт на политическом попри-

ще позволили Ричарду Никсону занять место главы Белого Дома.

Ключевые слова: Ричард Никсон, Америка, Белый Дом, президентские выборы.

Kolesnikova K. Richard Milhous Nixon: the path to the presidency

In this article the author considered the person of 37-th president of United States Richard Milhous Nixon. The ambiguity in the evaluation of his activities and the president himself encourages us to conclusion about necessity of an objective study of the problem. Author in this work to trace the path of becoming Nixon, as a political figure and made an attempt to demonstrate his level of readiness to carry out presidential duties. The main purpose of this work is attempt to debunk the myth of non-compliance and lack of necessary skills of Richard Nixon for the position of the United States president. Theoretical and methodological basis of the study constitute the general scientific principles of objectivity, historicism, comprehensiveness and integrity. Thus, as a result of the study, it was concluded that at the time of coming to power in 1969, no one doubted the readiness of Nixon. The popularity and extensive experience in the political arena have allowed Richard Nixon to take the place of the White House.

Keywords: Richard Nixon, America, the White House, presidential elections.

Стаття надійшла до редколегії 14 листопада 2016 р.